

9. El trico-traco

Si em permeteu una entremaliadura avui us posaré deures. No hi haurà nota però us perdreu una divertida experiència si no ho proveu. I gairebé segur que us enganxa. Sense que serveixi de precedent, a mí em va passar. No me les tinc per mestre però penso que serà la manera més fàcil de comprovar per vosaltres mateixos el que avui us presentaré. Curiosament, i de debó que no ho faig expressament, l'objecte té com a base una planta amb un nom científic que pot portar a confusió. És el *Dipsacus fullonum*. Si senyors. Així sen diu en llatí d'una planta que creix en sols argilosos, en zones no cultivades, en prats frescos, i a les vores dels rius que segur heu vist força vegades. I que no té res a veure amb el que maliciosament podeu arribar a pensar...!

Tot i que no som un museu de ciències naturals, tenim en les nostres col·leccions objectes que tenem molt a veure amb la natura. Des de fibres vegetals usades per teixir com el lli o el cotó, l'espart per trenar i fer-ne espartenyas o cabassos, passant per carabasses buides usades com a cantimplors, carlines usades com a protecció contra les bruixes, closques de nou per a fer-hi barquets de joguina... hi ha un munt d'elements naturals que l'enginy de l'home ha utilitzat pel seu profit.

Tan és així que és utilitzat, com quasi tots els cards, com a diurètic, sudorífic i depuratiu. També, com a cardador - d'aquí el nom - per a la llana. Se'n poden preparar infusions amb l'arrel contra la artritis. I, macerades amb ví poden curar algunes ferides (coses de la cultura popular!).

L'objecte que us comento avui és un instrument, objecte sonor, o joguina sonora que rep el nom de **Trico-traco** a casa nostra. Es fa amb una de les varietats de cards més comunes a la Península Ibèrica i a Europa. Aquest objecte d'avui fou recollit pel conservador del museu Ramón Violant i Simorra a Sarroca de Bellera (Pallars Jussà) l'any 1945.

Amb el nom de la planta, succeeix una cosa tan exagerada com habitual. A cada lloc, poble, comarca, regió, etc, se'n diu de molt diverses maneres. Us en diré només algunes. A Catalunya el card és conegut com assotacristos, cardó, cardassa, pinta de moro, pinya de cardar, rierenca, romerill... A Galícia en diuen carcancha, cardo penteador. A Portugal cipsaco, vara de pastor, verga de pastor. I en castellà, aguabendita, baño de Venus, cardencha de cardadores, cardencha de cordoneros, cardencha de paños. Coneixem també que a Euskadi en diuen astakarlo, kardancha-belza, quilicala.

A la joguina sonora, a Galícia, l'anomenen "*estraloque de candencha*" o "*estraloque de xesta*" segons estigui feta amb branques de card o de ginesta. En *cheso*, sistema lingüístic de la Val d'Echo al pirineu d'Ozca, en diuen també *trucader*. A França, a la mateixa joguina en diuen "*crécelle de cardère*".

Es tracta doncs que digueu-li com li digueu, la propera vegada que sortiu a la muntanya, passegeu per un camí vorejat de camps o aneu a alguna casa de turisme rural, ara que son tan de moda, tindreu moltes probabilitats de trobar-vos amb algún exemplar del card. Si n'agafeu un, millor a la tardor i sec, cal buscarlo que tingui tres branques com una forquilla, d'uns 30 centímetres màxim, i podreu fer-vos-el vosaltres mateixos. Deixant la branca del mig una mica més curta que les altres i afegint-li una altra branca travessada a la tija del mig, podreu assegurar que no s'escapi, amb alguna petita espina o branqueta.

Només cal que el pal travessat quedi lliure per que quan l'agafeu amb les dues mans i les mogueu al davant i al darrera el pal xoqui amb els altres dos, fent un so identificable com a trico-traco. Vet aquí el nom onomatopèic de l'artilugi. Si entreu a la web del programa veureu un dibuix explicatiu de com es construeix el trico-traco. Si ho feu, espero que vosaltres i sobretot els vostres fills, us ho passeu bé, sense maquinetes, ni Wii, ni Gameboy ni mòbils, ni...i barato! que en els temps que corren, no està malament! Aquí, finalment, vosaltres mateixos us possareu la nota.